

SZÓ- ÉS SZÓLÁSMAGYARÁZATOK

Szilos

Az Erdélyi magyar szótörténeti tár (SzT.) kérdőjelet tesz a szócikkében a helynévként számon tartott *silós* szó után: „**silós** ’?’ **Hn. 1648:** *Silosban* (sz) [Hidalmás K; EHA]”.

A SzT. *szil* címszava „szilfával benőtt, szilfás, pădure de ulmi; mit Ulmen bewachsen” értelmezés után helynévnek tudva ad meg több adatot: „1399: fontem Zylkut vocatum [M.bikal K; KHn 70]. 1600: az zilba[n] ... ket hold zoleo [Kisgörgény MT]”; a továbbiakból: *szyl, Szilban, Szilvögyben, Szilály, (Kis) Szilba; Szilon, Szilben, Szil (Kereken), Sziláj*. Ezek alapja a *szil* ’ulmus’. A szó a tár adataiban veláris magánhangzós toldalékokkal fordul elő egy kivétellel; a szó eredetét l. MSzFE. A TA. *zilu kut* helynévében szereplő *zilu* szórvány közkeletű [*szilu*] olvasata (vö. pl. BÁRCZI 1951: 19–20; ZELLIGER 2005: 24; HOFFMANN 2010: 80) szintén a tő eredeti veláris hangrendjének feltevése alapján. A TESz. a *szil*² címszó alatt közli az első -s képzős adatot: „**Sz:** ~**as** 1221/1550: *Szcilos* hn. (VárReg. 361.)”, és említi 1604-ből, Szenczi Molnár Albert szótárából a *Szilas* szóalakot is. Az *u > o* nyíltabbá válás során létrejött alakok sokáig együtt élnek, a 11. századtól kezdődő változás még a 14. században is mutatkozik, némelykor ma is (BÁRCZI 1967: 150). A FNEsz.-ben szerepel *Szil, Szilád* és számos *Szilágy*- előtagú, továbbá *Szilas*, illetőleg *Szilas*- előtagú helységnév; mindegyik alapja, mint a szótár írója, KISS LAJOS rámutat, a *szil* főnév.

A TESz. (és az EWUng.) 1872-ből adatolja a *siló* ’gabonátároló (gödör); erjesztett takarmány tárolója’ főnevet, amely bizonyára a nemzetközi szakirodalom közvetítésével került a magyarba. Ez a szó sem jelentése(i), sem adatolhatóságai folytán nem jöhet számításba a *silós* kapcsán, amely bizonyára *szilos* olvasatú és ’szilfás (terület)’ jelentésű lehetett, bár ez a jelentés a lejegyzés idején már csupán a terület, a szántóföld – l. a SzT. idézetében: (sz) – azonosítója.

Hivatkozott irodalom

- BÁRCZI GÉZA 1951. *A Tihanyi apátság alapítólevele mint nyelvi emlék*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
 BÁRCZI GÉZA 1967. Hangtörténet. In: *MNyT*. 95–180.
 EWUng. = *Etymologisches Wörterbuch des Ungarischen* 1–2. Hrsg. BENKŐ, LORÁND. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1993–1995.
 FNEsz. = KISS LAJOS, *Földrajzi nevek etimológiai szótára* 1–2. 4., bővített és javított kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988.
 HOFFMANN ISTVÁN 2010. *A Tihanyi alapítólevél mint helynévtörténeti forrás*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.
 MNyT. = *A magyar nyelv története*. Szerk. BENKŐ LORÁND. Tankönyvkiadó, Budapest, 1967.
 MSzFE. = *A magyar szókészlet finnugor elemei. Etimológiai szótár* 1–3. Főszerk. LAKÓ GYÖRGY. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967–1978.
 SzT. = *Erdélyi magyar szótörténeti tár* 1–14. Főszerk. SZABÓ T. ATTILA etc., Kriterion Könyvkiadó, Bukarest etc., 1975–2014.
 TESz. = *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára* 1–3. Főszerk. BENKŐ LORÁND. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967–1976.
 ZELLIGER ERZSÉBET 2005. *A Tihanyi Alapítólevél*. Bencés Kiadó, Pannonhalma.

BÜKY LÁSZLÓ
 Szegedi Tudományegyetem